

ዳኞች:- መንበረፀሐይ ታደሰ

ሐገብ ወልዱ

ሐ.ሩት መለሰ

ታፈሰ ይርጋ

አልማው ወሌ

አመልካች:- ወ/ሮ ዮዲት ኃይሉ የህፃን ሄኖክ ዳንኤል ሞግዚትና አሳዳጊ ቀረበች።

- ተጠሪዎች:-**
- 1. ወ/ሪት ገነት አረጋይ
 - 2. ወ/ሮ አዜብ አረጋይ
 - 3. ወ/ሮ ሰብለ አረጋይ
- } ወበቃ ታምራት ኪዳነ ማሪያም - ቀረበ

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍርድ

ጉዳዩ የውርስ ንብረት ክፍፍልን መነሻ ያደረገ ክርክር የሚመለከት ነው። ክርክሩ በፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ሲጀመር ከሃሽ የነበረችው አመልካች ስትሆን፣ ፍ/ቤቱ ቀደም ሲል በሰጠው ትእዛዝ መሰረት በውርስ አጣሪ ተጣርቶ የቀረበውን የውርስ ክፍፍል የውሳኔ ሐሳብ በመቃወም ተከራክራለች የውርስ አጣሪው ባቀረበው የውሳኔ ሐሳብ ላይ ባቀረበችው የጽሑፍ አስተያየት በወረዳ 23 ቀበሌ 10 ውስጥ የሚገኘው ቁጥር 1220 የሆነው ቤት ከሟች እማሆይ ምጽላል ተድላ ለወ/ሮ የሺንርኤ በስጦታ የተላለፈ ነው። ወ/ሮ የሺንርኤ የህፃን ሄኖክ አባትን (ዳንኤል አረጋይን) ጨምሮ አራት ወራሾች አሉዋቸው። በመሆኑም የቤቱ ¼ኛ ድርሻ የህፃን ሄኖክ አባት ነው። አጣሪው የወ/ሮ የሺንርኤ ወራሾች ስምንት(8) እንደሆኑ አድርጎ ማቅረቡ ተገቢ አይደለም። የእማሆይ ምጽላል ተድላ 8(ስምንት) ልጆች በማከል ውርሱ እንዲከፋፈል በማለት የውሳኔ ሐሳብ ማቅረቡም ትክክል አይደለም የሚሉትንና ሌሎች ነጥቦችንም በማከል እንደተከራከረች በመዝገቡ ተመልክቶአል።

በወቅቱ ተከላሾች የነበሩት ተጠሪዎችም በበኩላቸው ባቀረቡት አስተያየት እማሆይ ምጽላል ተድላ ቤቱን ለወ/ሮ የሺንርኤ የሰጡት በሕይወት እስካሉ ድረስ እንዲጠቀሙበት ብቻ ነው። ወ/ሮ የሺንርኤ ከሞቱ በኋላ ሐብቱ የሟች እማሆይ ምጽላል ተድላ ስለሚሆን የእማሆይ ምጽላል ተድላ ወራሾች ለሆነው ለስምንታችን ይከፋፈላል። ከስምንቱ የእማሆይ ምጽላል ተድላ ልጆች ውስጥ ሟች ወ/ሮ የሺንርኤ አንድዎ ስለመሆኑ የሚደርሳቸው ከቤቱ 1/8ኛ ነው። ይህ 1/8ኛ ደግሞ ለስምንቱ ልጆቻቸው (ለወ/የሺንርኤ ልጆች) ይከፋፈላል። ከእነዚህ ልጆች ውስጥ የህፃን ሄኖክ አባት አንዱ ነው። በዚህ መሰረት ህፃን ሄኖክ የሚወርሰው የአባቱን ድርሻ ስለሆነ ሊያገኝ የሚችለው ከቤቱ 1/56ኛ ነው በማለት የውርስ አጣሪው ያቀረበው አማራጭ ሃሳብ እንደግፋለን በማለት ክርክራቸውን አሰምተዋል። በመጨረሻም ፍ/ቤቱ የተጠሪዎችን ክርክር እንዳለ በመቀበል የህፃን ሄኖክ ዳንኤል ድርሻ 1/56ኛ ነው በማለት ወስኖአል። ጉዳዩን በይግባኝ የሰማው የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤትም ውሳኔውን አጽንቶአል። የሰበር አቤቱታው የቀረበው በዚህ ላይ ነው።

እኛም አመልካች ታህሣሥ 7 ቀን 2001 ዓ.ም በፃፈችው ማመልከቻ ያቀረበችውን አቤቱታ መሰረት በማድረግ ተጠሪዎችን አስቀርቦን ክርክሩን ሰምተናል። አቤቱታው በሰበር ችሎት እንዲታይ የተወሰነው እማሆይ ምጽላል ተድላ መጋቢት 14 ቀን 1964 ዓ.ም ላደረጉት ስጦታ የስር ፍ/ቤቶች የሰጡት ትርጓሜ አግባብነት

ለመመርመር ነው። በዚህ መሰረትም ግራ ቀኝ ወገኖች በዚህ ረገድ ያሰሙት ክርክር አቤቱታ ከቀረበበት ውሳኔ እና ከሌሎች ጋር አገናዝበን ተመልክተናል።

እንደምንመለከተው ለቀረበው ክርክር አወሳሰን በዋናነት መሰረት የሆነው እማሆይ ምጽላል ተደላ ለልጃቸው ለወ/ሮ የሺንርኤ ያደረጉት የስጦታ ውል ነው። የስጦታ ውሉ እማሆይ ምጽላል አከራካሪውን ቤት በወ/ሮ የሺ መስጠታቸውን ያመለክታል። ይህ አከራካሪ አልሆነም። አከራካሪ የሆነው በስጦታው ውሉ ወ/ሮ የሺ ያገኙት መብት የባለሃብትነት ነው ወይስ የመጠቀም ብቻ? የሚለው ነው። የሥር ፍ/ቤቶች “... እስከ እድሜ ልኳ ድረስ ማንም ሰው እንዳይጠይቃት ሰጥቻለሁ።” የሚለውን ሐረግ ነጥለው በመያዝ ወ/ሮ የሺ በስጦታ ውሉ ያገኙት መብት ከባለሃብትነት በመለስ ያለው ነው የሚል ትርጓሜ ሰጥተዋል። በበኩላችን እንዳየነው ውሉን በትክክል መተርጎም የሚቻለው አንድዋን ሐረግ ለይቶ በውጣት ሳይሆን፣ አጠቃላይ ይዘቱን በማየት እንደሆነ ነው መገንዘብ የቻልነው። እማሆይ ምጽላል በስጦታ ውሉ የገለጹት ቤቱ የተሰራው በወ/ሮ የሺንርኤ ቦታ ላይ መሆኑን፣ ስም ሐብቱ በእማሆይ ምጽላል ቢመዘገብም፣ የሰሩት ግን ወ/ሮ የሺንርኤ እንደሆኑ ለወደፊቱ (የስጦታ ውሉ ከተደረገበት ጊዜ ጀምሮ) ወ/ሮ የሺንርኤ የቦታውን ካርታ በስማቸው አስነስተው አስከ እድሜ ልካቸው ድረስ ማንም ሰው ሳይጠይቃቸው የተሰጣቸው መሆኑን፣ አጠቃላይ እማሆይ ምጽላል ቤታቸውን ለልጃቸው (ለወ/ሮ የሺንርኤ) የሰጡባቸው መሆኑን ነው። እነዚህ በስጦታ ውሉ የተመለከቱት ፍሬ ነገሮች ተያይዘው ሲታዩ በትክክል የሚያረጋግጡት እማሆይ ምጽላል ቤታቸውን ለልጃቸው ያለምንም ገደብ ለመስጠት አስበው መነሳታቸው እና ይህን ሐሳባቸውም በውሉ በቂ በሆነ ሁኔታ መግለጻቸውን ነው። ወ/ሮ የሺንርኤ የቦታውን ካርታ በስማቸው አስነስተው እንዲይዙ ተፈቀደላቸው ማለት ቤቱ በሃብትነት ተሰጥቶአቸዋል ከማለት ውጪ ሊተረጎም የሚችልበት አግባብ የለም በመሆኑም የስር ፍ/ቤቶች በስጦታ ውሉ የሰጡት ትርጓሜ በእርግጥም በውሉ የተገለጸውን የስጦታ አድራጊዋ ሐሳብና ፍላጎት መሰረት ያደረገ ሆኖ አላገኘነውም።

የስጦታ ውሉ ከፍ ሲል በተመለከተው ሁኔታ የሚተረጎም እስከ ሆነ ድረስ ቤቱ የወ/ሮ የሺንርኤ ሐብት ሆኖአል ማለት በመሆኑ የውርስ ማጣራቱ ሂደትም የኸው የወ/ሮ የሺንርኤ ውርስ የሚመለከት ነው የሚሆነው። ውርሱን እንዲያጣራ የተሾመው ውርስ አጣሪ የወ/ሮ የሺንርኤ ልጆች 8(ስምንት) እንደሆኑ በማረጋገጥ ንብረቱ ለ8ቱ በማካፈል አመልካች ሞግዚት የሆነችለት ህፃን ሄናክ ዳንኤል ድርሻ 1/8ኛ እንደሆነ በመግለጽ በአንድ በኩል ሲያቀርብ በሌላ በኩል ደግሞ የእማሆይ ምጽላል 8 ልጆችም የውርሱ ተካፋይ እንደሆኑ በመቁጠር የህፃን ሄናክ ድርሻ 1/56ኛ ነው የሚል ሁለተኛ አማራጭ አቅርቦአል። በግልጽ እንደሚታየው የሁለተኛው አማራጭ መነሻ ቤቱ የእማሆይ ምጽላል ሐብት ነው የሚለው ነው። ይህ የሆነው ግን የስጦታ ውሉን በተሳሳተ ሁኔታ በመተርጎም በመሆኑ ተቀባይነት ያለው አይደለም። በመሆኑም የፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ሁለተኛውን አማራጭ በመቀበል የውርስ ክፍፍሉ እንዲከናወን መወሰኑ ትክክል አይደለም። በሌላ በኩል ግን የወ/ሮ የሺንርኤ ልጆች (ወራሾች) 8 (ስምንት) መሆናቸው በውርስ አጣሪው የተረጋገጠ በመሆኑ ውርሱ የሚከፋፈለው ለስምንቱ ወራሾች እንጂ አመልካች እንደምትለው ለህፃን ሄናክ አባት እና ለሦስቱ ተጠሪዎች ብቻ አይደለም። በዚህ ስሌትም የውርስ አጣሪው ባቀረበው ሪፖርት አንደኛው አማራጭ መሰረት የህፃን ሄናክ ዳንኤል ድርሻ ከቤቱ 1/8ኛ (አንድ ስምንተኛ) ይሆናል። ሲጠቃለል የስር ፍ/ቤቶች ለስጦታ ውሉ የሰጡት ትርጓሜ የተሳሳተ በመሆኑ ታርጋም የውርስ ክፍፍሉ መደረግ ያለበት ቤቱ የሚች ወ/ሮ የሺንርኤ ሐብት እንደሆነ በመቁጠር ነው ብለናል።

ው ሳ ኔ

1. የፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 04749 የካቲት 14 ቀን 99 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ እና የፌዴራል ክፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 54613 ጥቅምት 26 ቀን 2001 ዓ.ም የሰጠው ፍርድ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 348/1/ መሰረት ተሻሽለዋል።
2. አመልካች ሞግዚትና አስተዳዳሪ የሆነችለት የህፃን ሄኖክ ዳንኤል ድርሻ የቤቱ 1/8ኛ (አንድ ስምንተኛ) ነው ብለናል።
3. በዚህ ሰበር ችሎት በተደረገው ክርክር ግራ ቀኝ ወገኖች ወጪና ኪሳራቸውን ይቻቻሉ። ብለናል።

መዝገቡ ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ቤ/ኃ